

И.П.И.

ИНСТИТУТ ЗА ПАЗАРНА ИКОНОМИКА

бул. "Патриарх Евтимий" № 32, п.к. 803, София 1000

тел./факс.: (+2) 87 41 35, 980 24 72, 981 29 75

ime@omega.bg, ime@techno-link.com, http://www.ime-bg.org

НАЙ-НЕРАЗУМЕН СТОПАНСКИ РЕГЛАМЕНТ

за 1999 г.

/идеи и коментари/

"... Голяма мъдрост – голямо страдание,
и който трупа познание, трупа тъга."
(Еклезиаст, 1:18)

**21 декември 1999 г.
София**

Съдържание

Предговор

Вместо увод: “Проби и грешки” или предварителна оценка на въздействието на законите?

Списък на получените предложения:

Закон за защита на потребителите и за правилата на търговия – предложение на Програма Достъп до информация;

Закон за замяна на военските задължения с алтернативна служба – предложение на Владимир, Център Черно море – Варна;

Закон за държавния бюджет на Република България за 1999г. и Проект на Закон за държавния бюджет на Република България за 2000 г. – предложение на Галина Александрова, Капитал;

Закон за уреждане задълженията на Булгаргаз ЕАД към държавата – предложение на Любомир Василев, Капитал;

Закон за енергетиката и енергийната ефективност – предложение на Милчо Боров, Кантек;

Проектозакон за устройство на територията – предложение на Милчо Боров, Кантек;

Закон за здравното осигуряване – предложение на Андрей Иванов;

Ред за разглеждане на искания за сключване на допълнителни споразумение към подписани приватизационни договори – предложение на Александър Съботинов, Райфанзен инвестмънт България ЕООД;

Правила за взаимоотношения между АП и приватизационните посредници – предложение на Александър Съботинов, Райфанзен инвестмънт България ЕООД;

Закон за преобразуване и приватизация на държавни и общински предприятия /изменение Държавен вестник, бр.89 от 1997 г., бр. 39 от 1998 г./ - предложение на Миглена Манчева, Капитал;

Закон за деноминацията – предложение на Института за пазарна икономика;

Закон за малките и средни предприятия – предложение на Института за пазарна икономика;

Закон за автомобилните превози – предложение на Института за пазарна икономика;

Закон за държавния служител – предложение на Института за пазарна икономика;

Постановление на Министерски съвет за изпълнение на държавен бюджет за 1999 г.- предложение на Института за пазарна икономика.

За какво “разлайваха” кучетата в пресата?

Закон за деноминацията;

Закон за защита на потребителите и за правилата на търговия.

Наблюдение на влиянието на държавното нормотворчество върху икономиката през 1999 г.

Вместо заключение: 10 години реформи: пазар и свобода

Предговор

Възможно е да се приложат думите на Еклезиаста за обобщаване на размисъла по повод законите и регламентите, въведени през 1999 в България за контрол върху деловите хора и тяхната работа: колкото повече разбираш какво бива приемано като регламент - толкова повече разбираш, че стопанството, растежа и благополучието страдат; колкото повече напредваш в това познание, толкова повече се увеличава чувството тъга.

За да преодолее натрупаното през годините чисто изследователско притеснение за това как недоброто нормо-творчество пречи на предприемачеството и за да подпомогне по някакъв начин стопанската политика в предотвратяването на вредното законодателство, Институтът за пазарна икономика се зае през 1999 с предварителна оценка на законодателството от гледище на това кой губи и кой печели от даден закон и кой в края на краищата плаща сметката. Тази наша работа бе подпомогната от Германския фонд Маршал на САЩ и от Маниджмънт системс Интернешънъл - България в частта и за влиянието на законодателството върху малките и средни предприятия и наблюдението на условията за водене на бизнес. Основен критерий за оценка винаги е бил отговорът на въпроса доколко нормативната рамка и политиката за даден период от време ограничават или насърчават конкуренцията. Настоящият сборник е продукт на тази работа и участието на съмишленици, които намериха време да ни пишат. Той излиза по идея на Лъчезар Богданов.

В него ние сме включили идеите за най-неразумен стопански регламент на годината във вида, в който са ни изпратени. Списъкът не е пълен. Бихме се радвали, ако той се дописва в името общото намаляване на случаите на увреждане на средата за водене на бизнес. Всъщност в нашия замисъл няма нищо особено: ние бихме искали правителството и народните представители сами да се нагърбят със задачата да преценяват както всъщност правят, когато законодателстват. За себе си, предприемачите и гражданството бихме желали да отстояваме правото самостоятелно да се преценява какво върши правителството при осигурен достъп до намеренията и проекто-законите и регламентите.

Красен Станчев
(21 декември 1999)

Вместо увод: Проби и грешки” или предварителна оценка на въздействието на законите?

Лъчезар Богданов, Институт за пазарна икономика
Д-р Георги Ганев, Център за либерални стратегии
(статията е публикувана във в. “Капитал”, 5-11 юни, 1999 г.)

През първите десет години на прехода в България бяха направени многобройни и значителни промени в законодателството и в правилата, регламентиращи обществения и в частност стопанския живот. Въпреки редовно декларирания мотив, че промените се правят в интерес на цялото общество, последвалата ги практика често показваше, че немалко от тях са безрезултатни, недобре обмислени, или че обслужват интереси на малки групи субекти за сметка на цялото общество.

В процеса на интеграция към европейското право и практика на България й предстоят още много промени. По-нататъшният преход ще бъде както по-безболезнен, така и по-евтин, ако качеството на тези промени се повиши, ако новоприетите закони и регламенти действително придвижват българската стопанска среда към пазарност, конкурентност и разумно регламентирана предприемаческа свобода.

Ако приемем, че регулирането на обществения живот е основна част от работата на държавата като институция, трябва да разберем какво всъщност представлява всеки закон (или регулация). В основата си тя е сбор от правила и има за цел поставянето на някакво ограничение върху човешко поведение. При недобро разбиране на същността на предлаганите правила, т.е. какво именно поведение те стимулират, както и при неизбежните несъвършенства на прилагането и при неблагоприятно взаимоотношение между предлаганите правила и останалите правила в икономиката е възможно един регламент да е икономически неефективен в широк смисъл, т.е. причинява повече зло отколкото добро.

По своята същност **предварителната оценка на регламентите** е именно анализ на икономическата ефективност на новопредлагани регулации. Само чрез **предварителна оценка** може да има яснота за това какви типове поведение и какви действия на стопанските субекти ще бъдат стимулирани **на дело** в конкретната икономическа среда, както и какви ще са последиците от това. Така **предварителната оценка** спестява в значителна степен необходимостта да се минава през процес на опити и грешки, който е скъп, продължителен и в сложната среда на едно цяло общество с разнородни, разнопосочни и динамични интереси не дава гаранции, че крайният резултат ще доведе до дългосрочен икономически растеж.

Предварителната оценка е анализ на новопредложените регламенти. Един подобен анализ трябва да включи анализ на целите, преките разходи по прилагане, страничните ефекти и допълнителното бреме върху гражданите (фирмите), както и преразпределителния елемент на разпоредбата.

Декларираните цели всъщност трябва да аргументират нуждата от дадена регулация изобщо. В края на краищата, ако всичко върви добре и няма недоволни, защо държавата да си прави труда да измисля, и най-важното да прилага, някакви закони? На първо място, всеки закон изисква някакви разходи по прилагането и второ, налага промени в поведението на субектите. Ето защо, преди да започне да се обсъжда даден закон, законодателят трябва да реши дали желаният краен резултат е постижим изобщо, а ако да - на каква цена. Ако законодателят си поставя априори непостижима цел, това прави нормативните актове безсмислени и скъпи за всички, освен, може би, за бюрократите които го прилагат.

Но дори целта да е постижима, това не означава, че законът ще я реализира. Много често се декларират цели, които обаче нямат нищо общо със съдържателната част на закона. Например, в края на 1997 г., при промяната в данъчното законодателство, бе предвидено освобождаване от корпоративен данък на печалбите от разлики във валутни курсове за приватизираните до края на същата година търговски банки. Официално декларираната цел беше облекчаване на потенциалните инвеститори от данъци върху изкуствените печалби, породени от хиперинфлацията в началото на 1997г. Какво на практика се получи? Законът бе обнародван в началото на декември 1997г., когато беше сигурно, че само една банка - ОББ - ще бъде продадена за 1997г. и обективно, дори при наплив на инвеститори, нито една друга приватизационна процедура не може да бъде приключена до края на годината. Това означава,

че вместо декларираната цел разпоредбата от закона постигна друга, а именно - облекчаване на ОББ от плащане на корпоративен данък за тези печалби. Ако беше направен дори бегъл анализ за възможните ефекти от въвеждането на това данъчно облекчение, още преди приемането му щеше да стане ясно за кого всъщност се отнася, и че приемането му няма връзка с декларираната цел за ускоряване на банковата приватизация.

А често, когато намерението на законодателя изглежда рационално и полезно за икономиката и гражданите, се забравя, че прилагането на законите струва пари. Всеки нов контролен орган означава нов офис, нова администрация, нова техника. Например, Комисията за защита на конкуренцията ще струва на данъкоплатците 578 млн. лв. през 1999г., без да коментираме работата на тази институция по същество. Следенето на спазването на законодателството също означава разходи за администрацията и съдебната система. А разходите на администрацията не са нищо друго, освен **пари на данъкоплатците**.

Освен преките разходи по прилагане, регламентите налагат и непреки разходи върху икономическите субекти, а понякога и всички граждани. Тъй като всеки регламент означава ограничаване или предписване на поведение, нормално е да има доволни и недоволни, **печелещи и губещи**. Характерно за регламентите е, че по дефиниция групата на печелещите от тях е добре определена и печалбите им са ясни и измерими, докато групата на плащащите за съответния регламент е голяма и разходите са размити и деконцентрирани. Ето защо, потенциалните ползи лесно се изтъкват в подкрепа на даден регламент, докато негативните последици са по-трудни измерими, за да се използват за контрааргумент.

Някои закони директно преразпределят блага - всяко ново перо в разходната част на бюджета постига точно това. Например, от субсидията полза има получателят (или групата), но тя се плаща от всички данъкоплатци. Както е казал писателят-фантаст Робърт Хайнлайн, няма безплатен обяд. Както няма и "безплатна" нова болница в града. Но тя не се плаща от "доброто правителство", което "отпуска финансиране". Тя се плаща от всички нас, от **нашите данъци**.

Дори когато директно преразпределение на блага няма, всеки регламент облагодетелства някого и ощетява някого. Това се отнася особено за регламентите които регулират стопанската дейност. Най-фрапантни са законите, чиято основна цел е да "стимулират" или "подпомогнат" развитието на цялата икономика или пък на даден сектор. Подобно действие бе скорошната промяна в митническата тарифа, с която се наложиха минимални вносни мита върху някои месни продукти и колбаси от около 1 000 лв. на килограм (470 и 500 евро на тон). Решението се взе след натиск от месопреработвателите и птицепроизводителите, което поне ясно показва кой печели от подобна мярка. Губят обаче всички предприятия, които се занимават с внос на засегнатите продукти, работещите в тях, а в крайна сметка 8 милиона потребители, които са принудени да купуват по-скъпи стоки. Дали обаче така се стимулира растеж в българската икономика като цяло? При ограничаване на конкуренцията отвън стимулите за повишаване на ефективността на българските предприятия намаляват; запазват работни места в производството на разглежданите стоки, но за сметка на това се губят работни места в предприятията, занимаващи се с внос и дистрибуция; променя се структурата на търсенето, което отново рефлектира върху засегнатите, или пък съвсем други, производители, и т.н., и т.н.

Но може би най-скрити остават печелившите и губещите от въвеждането на регламенти, целящи да гарантират човешки права, да създават ред в дадена област от живота или да разрешават конфликти от сблъсък на човешки права (интереси).

Без да коментираме обхвата на действие на наказателното право, където нещата са горе-долу ясни, нека видим само регламентите, имащи нелеката функция да решават конфликти на частни интереси. Изхожда се от принципа, че упражняването на личните права на индивида не може да влиза в нарушение с личните права на други индивиди. Сложно е например, да се решават проблеми, възникнали от страничните ефекти на всяко човешко действие. Какво, например, трябва да се направи, за да се защити правото на даден гражданин да почива в собствения си апартамент, и едновременно правото на съседа му да се разпорежда със собствения си апартамент, като прави например шумни ремонти? В този момент законодателят се намесва и ограничава индивидуалната свобода, за да постигне помиряване на противоречащи си права (интереси). Но винаги има **доволни и недоволни, печеливши и**

губещи от всяко подобно решение. Например, разпореждането да се пази тишина след 22:00 часа облагодетелства желаещите тишина в даден квартал, и защитава тяхното право на почивка в собственото им жилище, но ограничава правото на притежателя на бар (дискотека) в района да се разпорежда с неговата частна собственост, което води пряко до икономически измерими загуби за последния. Ето защо, при създаването на регламенти от подобен характер законодателят трябва ясно да дефинира **ползата** - в случая, след 22:00ч. в квартала да има тишина, както и нейната **цена** – в случая, барът или дискотеката да не могат да работят, както преди приемането на регламента. Тогава е възможна значително по-ясна преценка дали целта на регламента си струва или не.

За да се създаде обаче натиск върху държавната администрация да взема решения след рационален анализ, трябва да има възможност недържавни организации и граждани да правят свои оценки на въздействието на регламентите. С други думи, решенията на законодателната и изпълнителната власт трябва да са прозрачни още на етап подготовка. Тук основните доводи за либерализация на достъпа до информация се основават както на справедливостта, така и на обществената и икономическата ефикасност. От една страна, справедливо е всеки член на обществото да има предварителен достъп и правото да преценява и да дебатира предлаганите промени, защото те неизбежно засягат интересите на всички и защото средствата на правителството идват от данъкоплатците, т.е. от всички. От друга страна, широкото участие на гражданите и на техните организации в обсъждането и в предварителната оценка на всяка предложена промяна е най-ефикасният начин за обобщаване на многообразните интереси и за избягване на грешки, на недомислия и на налагане под сурдинка на частни и на групови интереси в ущърб на всички останали членове на обществото.

Списък на получените предложения за “Най-неразумен стопански регламент”

Закон за защита на потребителите и за правилата за търговия

Обн., ДВ,бр.30 от 2.04.1999 г., в сила от 3.07.1999 г.

Посоченият закон съдържа разпоредби относно: защитата на потребителите; правилата за осъществяване на търговия; взаимоотношенията между държавните органи, сдруженията на потребителите и съсловните организации на търговците.

Действително в първата си част разпоредбите на закона регламентират правилата за етикетирание на стоки, гаранционната отговорност на производителите и пр. неща, които действително следва да бъдат уредени по един ясен и конкретен начин.

В своята четвърта глава обаче законът дава уредба на т. нар. “заблуждаваща и непочтена реклама” и предвижда съдебно преследване на лицата, които я използват. Именно в тази си част посоченият закон има претенциите да кандидатства в категорията **“НАЙ-НЕРАЗУМЕН СТОПАНСКИ РЕГЛАМЕНТ ЗА 1999Г.”**

Същият би могъл да бъде номиниран и за награда за авангардни правни формулировки – по – специално чл.34. от закона.

Съдебното преследване за лица използвали непочтена и заблуждаваща реклама, може да бъде възбудено от – чл.30(2) -“всяко лице, което има правен интерес, може да предяви иск за забрана на реклама, която определя за заблуждаваща или непочтена и/или за вредите, които е претърпяло от тази реклама.”

С трепет ще очакваме първото съдебно дело, в което ще се доказват вредите, получени особено при “непочтената реклама”. Ищците ще трябва да доказват например вредите по т.2, 3, и 5 на чл.34 от закона, което ще е доста вълнуващо още повече, че съдът ще има правомощията да изисква рекламодателите да доказват съдържащите се в рекламата твърдения. Сценките, които ще последват в съдебните зали (например продължително дъвчене на дъвка, за да се покаже действително ли рекламираните дъвки правят достатъчно големи балони; или безпаметно пране в легени за изпробване на избелващ ефект на прах за пране и т.н.), ще бъдат незабравими.

.....

Глава четвърта

ЗАБЛУЖДАВАЩА И НЕПОЧТЕНА РЕКЛАМА

Раздел I

Общи разпоредби

Чл.29.(1) Реклама е всяко направено съобщение във връзка с търговия, занаят или професия с цел да се стимулира реализация на стоки или услуги.

(2) Забраняват се заблуждаващата или непочтената реклама.

Чл.30.(1) Рекламодателят и рекламната агенция носят отговорност за заблуждаваща или непочтена реклама.

(2) Всяко лице, което има правен интерес, може да предяви иск за забрана на реклама, която определя за заблуждаваща или непочтена и/или за вредите, които е претърпяло от тази реклама.

Чл.31.(1) При предявяване на иска по чл. 30, ал. 2 съдът може да разпорежи спирането на заблуждаващата или непочтената реклама или да забрани нейното разпространение, преди тя да стане публично достояние.

(2) Съдът може да вземе мерките по ал. 1 независимо дали са настъпили вреди от тази реклама и дали те са поискани от предявилото иска лице.

(3) Съдът може да разпорежи рекламодателят да докаже съдържащите се в рекламата твърдения.

Чл.32.Когато съдът с влязло в сила решение е приел, че рекламата е заблуждаваща или непочтена, по искане на всяко заинтересовано лице той може да задължи рекламодателя да огласи за своя сметка по подходящ начин влязлото в сила съдебно решение или част от него, както и съответната коригирана реклама за сметка на рекламодателя.

Раздел II

Заблуждаваща реклама

Чл.33.(1) Заблуждаваща е всяка реклама, която по всякакъв начин, включително нейното представяне, подвежда или може да подведе лицата, до които е адресирана или достига, и поради подвеждащия си характер може да повлияе на тяхното икономическо поведение.

(2) За да се прецени дали една реклама е заблуждаваща, трябва да се имат предвид и:

1. характеристиките на стоките и услугите, като: вид, състав, дата на производство или изпълнение на услугите, годни за употреба, количество, географски и търговски произход, резултати и съществени характеристики от изпитванията или извършените проби върху стоките или услугите;

2. цената или начинът на нейното формиране и условията на доставка на стоките и изпълнение на услугите;

3. характерни данни за рекламодателя или рекламирация, като: име или фирма, адрес или седалище, адрес на управление, имущество, права върху индустриална и интелектуална собственост, получени награди или отличия.

Раздел III

Непочтена реклама

Чл. 34. Непочтена е всяка реклама, която:

1. съдържа елементи на дискриминация по отношение на пол, раса, религия, националност, политически убеждения, възраст, физически или умствени способности или която накърнява човешкото достойнство;

2. цели да предизвика безпокойство или страх или използва тези чувства и липсата на опит от страна на потребителите;

3. използва по неподходящ начин обществената склонност за предсказване на бъдещето или обещава лесни печалби;

4. чрез начина на представяне на елементите, които съдържа, създава объркване сред потребителите на стоката или услугата чрез представянето им по начин, подобен на този на известни производители;

5. може да причини морални или умствени смущения у деца;

6. често използва данни за превъзходството на рекламираните стоки или услуги, които не са съществени или не могат да бъдат проверени;

7. други подобни случаи.

Закон за замяна на военските задължения с алтернативна служба

Обн., ДВ, бр. 131 от ноември 1998г., в сила от 1 януари 1999 г.

Според мен, наградата заслужава най-недемократичният и антихуманен закон – Законът за алтернативната военна служба. Той е олицетворение на принципите на управление в една държавата, свикнала с доброволния и неплатен труд, както и с дезинформиране на обществото с псевдо-информация.

Проект на Закон за държавния бюджет на Република България

Според мен една от най-неразумните разпоредби през тази година са текстовете в държавния бюджет и за 1999 г., и за 2000 г., с които държавата се опита да замести "Плама" в дълга ѝ към шест банки в несъстоятелност, като си прихване парите, които банките дължат на бюджета. С текстовете от ал. 3 и 4 на параграф 35 от Закона за държавния бюджет държавата сама (без съгласието на кредиторите) решава да замести истинския длъжник "Плама", а след това държавата (пак без кредиторите) решава и да редуцира дълга, колкото на нея ѝ харесва.

С проектобюджета за 2000 г., освен че продължава процедурата по заместването и редуциранията, държавата нарежда на банките да отпишат разликата. Едва ли е необходимо да се обяснява, че държавата не трябва да решава с административни средства неща, които касаят правото. Това означава, че всяко следващо правителство може да използва този прецедент, да замества длъжници, да редуцира и да опрощава дългове, а парламентът да легитимира действията му. Какво става тогава със священото конституционно право за неприкосновеност на частната собственост.

Конституционният съд отмени текстовете от бюджета за 1999 г., но все още не е известно дали не са направени някакви прихващания. Не е сигурно и дали парламентът няма да гласува текстовете от бюджет 2000.

Закон за уреждане задълженията на "Булгаргаз" ЕАД към държавата

Обн., ДВ, бр. 85 от 28 септември 1999 г.

Предложението заслужава награда:

- ∇ **Заради мащаба:** 350 млн. лв. (BGN), които практически се опрощават и по един или друг начин, рано или късно ще се поемат от данъкоплатците и агентите в икономиката;
- ∇ **Заради “цялостното решение”:** останалите просрочени задължения ще се дължат без лихва;
- ∇ **Заради безпринципността:** драстично нарушаване на твърдите бюджетни ограничения, в които управляващите всекидневно се кълнат;
- ∇ **Заради арогантността:** разходите на монополиста “Булгаргаз” ЕАД практически не са подложени на ефективен контрол, цената на прословутата “Победа над Газпром” сега я плащаме, а кулминацията е мащабната (и трудно обяснима) рекламна кампания на дружеството;
- ∇ **Заради “последователността”:** това е само едно от дузината опрощавания на задължения на държавни и/или новоприватизирани предприятия през годината, при които остава съмнение за липсата на точни, ясни и справедливи критерии и оценки.

Закон за енергетиката и енергийната ефективност

Обн, ДВ, бр. 64 от 16 юли 1999 г.

Проектозакон за устройство на територията

В отговор на ваша покана за номинации за най-неразумен икономически регламент за 1999 година предлагаме 2 нормативни акта на монополни предприятия, както следва:

Първият нормативен акт е свързан с БТК и осигуряването на телефонните връзки, като строежът на кабелите и кабелната мрежа се инвестират от ползвателя след като, по изискване на БТК, той “доброволно” предава безвъзмездно кабелите и кабелната мрежа.

Аналогичен е случаят с построяване на трафопостове за нови сгради и нормативната джунгла в новия закон за енергетиката по отношение на собствеността.

Закон за здравното осигуряване

Обн., ДВ, бр. 70 от 19 юни 1998 г.,

последни изменения 3 август 1999 г., в сила от 3 август 1999 г.

Бих искал да номинирам за участие реформата на здравната система.

“Мотиви”:

1. Наличие на добро перспективно мислене;
2. Ясна концепция какво ще се прави с натрупаните средства;
3. Пълна прозрачност на процедурите.

Правила за взаимоотношенията между АП и приватизационните посредници

одобрен от НС на АП на 23.12.98 година

Ред за разглеждане на искания за сключване на допълнителни споразумения към подписаните приватизационни договори

в сила от м. август 1998 година

В процеса на нашата почти двугодишна съвместна работа като консултанти и посредници – агенти с Агенцията за приватизация ние се сблъскахме с една изключително трудно преодолима “бюрократична стена”.

Трябва веднага да кажа, обаче, че съществен “принос” в неефективното взаимодействие с посредниците и купувачите имат два вътрешни регулиращи документа в АП, а именно:

“Правила за взаимоотношенията между АП и приватизационните посредници” и “Ред за разглеждане на искания за сключване на допълнителни споразумения към подписаните приватизационни договори”. Точно тези два документа са и нашите предложения.

МОТИВИ за реда на исканията:

1. Документът обхваща двата възможни случая – преди и след прехвърляне на собствеността (акциите/дяловете). В първия случай комисията се състои от членовете на екипа по сделката. Във втория случай – със заповед на изп. директор на АП се назначава екип от трима души, на които си изплаща и допълнително възнаграждение след подписване на споразумението;
2. Допълнителните споразумения към всички договори, одобрени от НС на АП, се разглеждат и одобряват само от НС. Това означава, че и всички договори, сключени чрез Програма САРА, пуловата приватизация или чрез използването на други посредници, задължително ще се внасят с доклади в НС на АП за разглеждане и одобряване;
3. Всеки купувач може да сключи само по едно допълнително споразумение, отнасящо се до трудовата заетост, разпореждането с акциите/дяловете и активите на предприятието, сроковете и начините на плащане на цената (включително при последващи промени в законодателството);
4. При никакви обстоятелства не се допуска намаляване на цената;
5. Промените във вече подписаните договори не трябва да “водят до такива промени в условията на договора, които в своята съвкупност са по-неблагоприятни от предложението на следващия класиран купувач”. Наличието на значителна неопределеност при оценяване на поетите договорени ангажименти се сравнява с предложенията на втория класиран, които са само елементи на неговата оферта и нямат никаква обвързваща сила;
6. Всички други допълнителни споразумения, които представляват изключение от реда, определен с този документ, се разглеждат и решават само от НС на АП.

Заклучение: Този документ доказва от една страна “силата на бюрокрацията”, а от друга страна силно ограничава свободата на договаряне между страните. Сложните процедури изискват значителни човешки и финансови ресурси, като за успешното им и по-бързо провеждане вероятно ще се прилагат и други “стимули”.

МОТИВИ за правилата:

1. По същество “Правилата” представляват опит за едностранно изменение на сключените договори по Програма САРА (при това АП е страна само по договора за плащане на възнаграждение за успех). Даденият по-долу коментар убедително доказва тези намерения.

Договорите с всички агенти са сключени на основание **ал.3 от ЗППДОП**, който има следния текст, т.е. че органите “подготвят и сключват сделките за извършване на приватизирането на държавни и общински предприятия или упълномощават други за това”. На това основание през 1997г. и началото на 1998г. в ДВ са публикувани съответните Решения на АП със следния текст: “ **Упълномощава (името на лицето-агент) .. да подготви приватизационната сделка до етап сключване на договор за приватизация на дружеството**”. От това следва, че от обхвата на пълномощията на консултантите и приватизационните агенти по сделките (т.нар. РАТА) е изключено единствено сключването на сделката. Този последен етап не може да бъде достигнат, ако не бъдат изпълнени изцяло и без ограничения всички предходни етапи, т.е. от аргументите на по-силното основание следва, че всички предходни етапи задължително са включени в обхвата на даденото от АП упълномощаване.

Следователно, приватизационните агенти са упълномощени да извършат цялата подготовка, всички задължителни процедури, решения и/или необходими действия, до самото сключване на сделката, в т.ч. определянето на метода за приватизация – чл. 20 и даване на разрешения по чл.21 от ЗППДОП.

В допълнение на изложеното по-горе и в подкрепа на пълното упълномощаване на приватизационните агенти излагаме и следните не по-маловажни основания :

- ∇ Чл.2 на Техническите условия определят целта на договорите по Програма САРА като: пълна приватизация на дружествата чрез предоставена автономия и отговорност на агентите до финалния етап – сключване на договорите;

∇ В чл.4.2 на Споразумението, подписано на 26/27 юни 1997 година между Правителството на Република България (подписано и от АП), и Европейската Делегация ясно са определени предоставяните пълномощия – пълни права, автономия и отговорност на агентите (РАТА) и предприемане на всички необходими действия в периода на изпълнение на проекта за приватизацията на 27-те предприятия. Този Меморандум е условие за финансиране на проекта SARA и фактически представлява част от договорите.

2. За всяко предприятие се сформира и назначава екип от трима експерти на АП. Това представлява неефективен модел за сътрудничество, който противоречи както на дадените на агентите правомощия, така и на целите на самата АП, след като почти изцяло се дублира работата на посредниците;
3. Екипите на АП трябва да изготвят паралелни оценки на представените оферти. Това изискване отново води до дублиране и поне до две заключения: 1) то е израз на недоверие към упълномощените посредници (компетенциите на чиито експерти са извън всякакво съмнение) и 2) то подготвя условията за преразглеждане на направеното от посредниците класиране на офертите (а до този момент вече са проведени и преговорите с купувачите) – един опасен прецедент към избрания модел на посредничество в приватизацията;
4. Посредниците трябва да изготвят и представят на АП “Правила за преговори с потенциалните купувачи”. Това не е нормативно изискуемо и води до излишно администриране и усложняване на процеса.
5. Приватизационният посредник трябва да съгласува договора с членовете на екипа от страна на АП. Въз основа на доклада до изп. директор на АП, същият взема решение за предоставяне на ексклузивитет и определя срока да се подписва (предварително) на договора с купувача;
6. Договорите се внасят с подробни доклади, анализи и др. документи за разглеждане и одобряване от НС на АП. НС може да изиска допълнителна информация, както и да предложи изменения в договорите, включително да постави нови изисквания към купувача. Последните отново се договарят с купувача и договора отново се внася за разглеждане и одобряване и т.н. Тук следва да се има предвид и факта, че НС на АП взема решенията си с гласуване.

Заключение: Вижда се, че такова регулиране не е нито процесуално разумно, нито икономически ефективно. То води до забавяне на приватизацията (в някои случаи с повече от 2-3 месеца) и влияе отрицателно както на посредниците, така и на потенциалните купувачи, които се чувстват несигурни и дори “смазани” от тежката и бавна процедурна машина, при това с непредвидим краен резултат.

Само за сравнение, в други страни от Източна Европа моделът на Програма САРА се прилага със значителен успех - при пълно взаимодействие и подпомагане на посредниците от агенцията (фонда за държавна собственост).

Закон за преобразуване и приватизация на държавни и общински предприятия

Обн., ДВ, бр.38 от 8 май 1992 г., изм., ДВ, бр. 89 от 1997 г., бр. 39 от 1998 г.

Според мен, най-неразумният текст беше приемането на разпоредба, с която трябваше да се дисконтират плащанията на РМД в закона за приватизацията. В последния момент се записа текст, че цената на РМД се дисконтира с 10%, а не с норма на дисконтиране 10%, както беше договорено с Международния валутен фонд и Агенцията за приватизация. Работническо мениджърските дружества продължават да са в по-изгодна позиция, тъй като цената им се смята за 90% от предложената /не примерно за 0,65-0,70/, както би се получило при норма на дисконтиране за 10 години разсрочване. Недопустимо е да се брои как сме изпълнили изискването на МВФ за равнопоставеност на купувачите в приватизацията, а на практика да заобикаляме договореностите с фонда с подобна разпоредба.

Закон за деноминацията

Обн., ДВ, бр. 20 от 5 март 1999 г.1 в сила от 5 юли 1999 г.

Съгласно първият вариант на Закона за деноминацията на лева (§ 5, ал. 1) “заварените търговски дружества са длъжни да поискат вписване в търговския регистър на промените в капитала, произтичащи от този закон, в срок до 1 година от влизането в сила на закона”. “За вписванията ... не се дължат държавни такси и такси за обнародване в "Държавен вестник". Тези такси са само една част от разходите по пререгистрация на търговските дружества. Останалите разходи варират в следните граници в зависимост от вида на търговското дружество.

За ООД и ЕООД

Разход работно време за дружеството – приблизително два дни за:

- ∇ Изготвяне на покани за общо събрание на съдружниците и тяхното изпращане;
- ∇ Оформяне на протокол с решенията на дружеството или вписване в дружествената книга, ако има такава;

Разхода на време за адвокатите на дружеството за:

- ∇ Подготвяне на заявлението до съда;
- ∇ Внасяне на молбата в съда ;
- ∇ Периодично проверяване на резултати;
- ∇ Получаване на съдебното решение.

Изготвянето на заявлението отнема не повече от два часа. Като се вземе предвид възможната натовареност на съда и работното време на деловодството на съда, където се подават молбите, проверяват се резултатите по делото и се получава съдебното решение - 4,5 часа дневно, пререгистрация ще отнеме не по-малко от 20 часа заетост на адвоката.

За да изчислим разходите от деноминацията за ООД и ЕООД-тата, можем да използваме средната работна заплата за страната (НСИ-98 187 438 лева) и минималните хонорари на адвокати.

2 работни дни x 8 925 лв. = 17 850 лв. x 75 544 дружества = **1 348 460 400 лв.**;

75 544 дружества x 50 000 лева (минимална тарифа за учредяване и регистриране съгласно Наредба №1 на Висшия адвокатски съвет) = **3 777 200 000 лв.**

За АД и КДА

- ∇ Разход за обнародване на покана за свикване на общо събрание на съдружниците в неофициалния раздел на Държавен вестник – 112815 лв. /22 500 лв.x 5 014 - АД и КДА/;
- ∇ Участие на акционерите от провинцията /сумата вероятно възлиза на близо половината от посочената по-горе сума;
- ∇ Разходи за наем зала, протокол, преброители и т.н. При наем /в зависимост от големината и местонахождението на залата/ от 36 000 до 360 000 разходите за дружествата са от **180 504 000 до 1 805 040 000 лв.**(за общата сметка използваме минимума);
- ∇ За изготвяне на заявлението, подаване, проверка и получаване на съдебното решение – съгласно минималната тарифа за учредяване и регистриране на Висшия адвокатски съвет за Размера на адвокатските възнаграждения) 100 лв., което за 5014 дружества прави **501 400 000 лева**.
- ∇ Дневни възнаграждения на вътрешно-дружествената бюрокрация – при един зает с подготовката на общото събрание /8 925 лв.на дружество/ - разход **89 499 900 лева**.

Общите разходи на фирмите за прилагането на закона за деноминацията възлизат така на **5 829 375 300 лева**.

Фирмените разходи за премахването на нулите са ясен пример за безсмислени разходи по съобразяването със закона. Тези разходи са на равнището на около 0,03% от прогнозния БВП за 1999. Вероятно пререгистриралите се АД, ООД и пр. през октомври 1998 са по-малко от условния брой, използван в горните сметки. Важно е обаче, че тези, които са го направили, ще извършват подобна процедура отново в рамките на тринадесет месеца. Разходите са загуба на средства за други дейности на фирмите, включително инвестиции.

Положителен факт:

Вредната разпоредба бе отменена по предложение на народния представител Светослав Лучников

За възможното прилагане и ползи от Закона за малките и средните предприятия може да се съди, ако се сравнят очакваните положителни ефекти от действието му с разходите за тяхното постигане. Обект на анализ са потенциалните разходи по приложение и с институционалните въздействия на бъдещия закон, поради бъдещото конкретизиране на насърчителните програми.

Създаване на регистър - Информацията, която ще се съдържа в регистъра /по чл.9 от проекта/, вероятно ще е численост на персонала и оборот, име на търговеца, седалище, управител, капитал, предмет на дейност, съдебна регистрация. Тъй като по критерий брой заети лица около 98% от действащите фирми са “малки и средни”, регистърът ще дублира и разшири данните на регистър БУЛСТАТ, но с доброволно записване. Доколкото данните ще са сходни разходите за създаването, поддържането и записите в регистъра биха били подобни. Хипотезата е, че фирмите ще очакват полза и ще се регистрират: ако няма интерес към регистрацията и ползване на услугите на агенцията, то приемането на такъв закон няма смисъл.

Проверки - Доколкото ЗМСП предвижда облекчения предимно за сметка на данъкоплатците, трябва да има ефективна система за проверка на заявената информация в оглед на ползването на преференции по закона. Данните могат да се намерят в НСИ, НОИ и търговския регистър към фирмено отделение на съда. В случай на наличие на електронен вариант и възможност за проверка с телефонно обаждане проверката на всички потенциални регистрирани ще струва около 100 млн. лева за телефонни импулси и труд (само по проверките) на агенцията. Информацията в отделните ведомства обаче не винаги е в електронен вид. Освен това предприятията с едностранно счетоводство (съгласно Закона за счетоводството) не предоставят счетоводен баланс в НСИ. Така няма механизъм за проверка на стойността на дълготрайните им активи.

Информация - Действащият Закон за статистиката и проектът на Министерския съвет за статистиката предоставят данни за конкретни стопански субекти само за статистически цели на друг подобен орган. Агенцията за МСП като такава ще има достъп до тази информация. Контролът върху разпространението на търговската тайна ще е труден, заради разширения кръга на лицата, разполагащи с тази информация. Дори подпис в клетвена декларация за опазване на тайната няма да е гаранция.

Проверките ще носят не само разход на време (следователно и разход за труд) на агенцията, но и натоварване на останалите статистически органи, отгук и необходимост за нови работни места. Размерът на този разход е вероятно да бъде до десет пъти по-голям от този за проверки по електронен път. Изходът е в определяне на “публична индивидуална информация” достъпна за всички, а не само за определени държавни органи.

Приоритетно насърчаване - Разграничаването на предприятията по критерии като производствени, високотехнологични, ориентирани към износ и пр. е проблематично поради липса на възможност за достоверна проверка. Освен това предприятията посочват като предмет на дейност при регистрация най-често повече от една дейност, които в следствие се променят, т.е. от регистър БУЛСТАТ трудно може да се получи достоверна информация. Дори при наличие на надеждна информация за предмета на дейност, проверката изисква координация, т.е. разход на време. Например, информация за експортно-ориентирани МСП се съхранява в данъчните служби, тъй като по Закона за данък върху добавената стойност, износителите имат право на ускорено възстановяване на данъчен кредит. Отново имаме конфликт с правилото за опазване на търговската тайна.

Приватизация и общински наеми - Доколкото контролът върху преференциите при участие в приватизацията и наемането на общински имоти, както и възможностите за разсрочено плащане изискват проверки по критериите за малко и средно предприятие, създават се нови задължения на приватизиращите органи за приватизационен и следприватизационен контрол.

За да се определят обектите за отдаване под наем изключително на МСП, трябва общинските съвети да аргументират решенето си за включване на обектите в “списъка” за преференциални наематели. За това са необходими експертни усилия. Двете ограничения по закон при преференциалното наемане освен това подлежат на контрол - минимален наемен срок и забрана за пренаемане и съвместно ползване.

Задължения на други органи по закона

НОИ, НСИ и търговския регистър - техническо прилагане на закона;

Общински съвети, общински органи по приватизация и по управление на общинските имоти - предоставяне на информация, разработване и изпълняване на програми, “съдействие”, взимане на решения за отдаване под наем и за продажба при преференциални условия. Това води до нови разходи за общините и увеличава нивото на тяхното усмотрение, което означава, че финансирането на тези разходи трябва да бъде засегнат поне рамково в закона, както и въпросът с контрола.

Заклучения и препоръки

Прилагането на ЗМСП изисква значителни разходи от страна на агенцията за МСП и приложението му зависи изключително от съдействието на други държавни институции. Не са регламентирани възможните откази на съдействие и допълнителните разходи на държавните органи.

Закон за автомобилните превози

*Обн., ДВ, бр. 82 от 17 септември 1999 г.,
в сила от 17 септември 1999 г.*

В закона за автомобилните превози (чл. 4) се предвижда намеса на министъра на транспорта в пазара на превозвачески услуги. Условие за нея (според закона) е всяка криза на транспортния пазар, определяна като: “наличие на значителен и вероятно продължителен излишък на предлагане на транспортни услуги спрямо търсенето от клиентите, представляващ сериозна заплаха за финансовата стабилност и оцеляване на значителен брой превозвачи”.

Средствата на министерската намеса са две:

- ∇ спиране на лицензирането на нови превозвачи,
- ∇ ограничаване на “разширяването на дейността на съществуващите на пазара превозвачи и броя на автомобилите”.

Срокът за тази намеса, предприета “след проучване и анализ” (такова е изискването на чл. 4, ал. 2 от закона), е “до преодоляване на кризисния период, но не повече от 6 месеца”. Този срок може да бъде продължен само веднъж.

Аргументите за това, изказани публично от вносителя - Министерството на транспорта) и депутати, са следните:

- ∇ трябва да бъдат защитени интересите на превозвачите;
- ∇ много е опасно да се лицензират прекалено много превозвачи;
- ∇ това го има в Европа;
- ∇ няма чиста свобода на пазара.

Аргументите против тази разпоредба са следните:

- ∇ разширението на предлагането може да се дължи не на “криза”, а на усилване на конкуренцията, на въвеждането на нови технологии или типове взаимоотношения между превозвачи и клиенти – все неща, които по идея водят до понижаване на цените, след което търсене и предлагане отново се уравновесяват;
- ∇ изброените средства за намеса на министъра предполагат защита на интереса на малка група лица – тази на лицензираните превозвачи и във вреда на транспортните предприемачи, които биха искали да навлязат в пазара за своя сметка и риск и на групата на потребителите не само на транспортни услуги, но и на стоки и услуги, чиято цена включва разходите за транспорт;
- ∇ при излишък на транспортни услуги нови предприемачи ще напират да влязат в пазара, а наредбата предполага, че министърът на транспорта по-добре от тях знае дали те трябва да влезнат или не, т.е. при “криза” държавен орган може по-ефикасно от пазара да регулира икономически взаимоотношения;
- ∇ няма общо приемливо определение на “криза на пазара”, освен в марксистката икономика, където кризата е фаза на търговския цикъл, която е повратна точка от икономически бум към спад и рецесия; винаги ще се намери група икономисти, които “след проучване и анализ”, ще докажат че има “значителна”, “вероятно продължителна” и “сериозна” заплаха за стабилността и оцеляването на споменатата група на вече лицензираните превозвачи;

- ∇ основанията за намеса на министъра не могат да бъдат определени; за не особено смисления труд на експертите и евентуално на съда при хипотеза на обжалване върху тяхното уточняване ще се плаща с пари на данъкоплатците;
- ∇ отваря се вратата за натиск върху администрацията на министерството от страна на вече лицензираните превозвачи и съответно за корупция;
- ∇ в ситуация на увеличени за поне две години напред транспортни разходи за износа на български стоки поради пораженията върху пътната инфраструктура на Югославия и скъпите процедури по пресичането на границата с Румъния, въвеждането на правна възможност за задържане на цените в транспорта е повече от неподходящо.

Закон за държавния служител

Обнародван, ДВ, бр. 67 от 27 юли 1999 г., в сила от 28 август 1999 г.

Със Закона за държавния служител освен общите привилегии, се създава и прецедент за законова намеса в договорите между частния работодател и кандидата за работа в държавно учреждение:

- ∇ Не се изисква съгласието на работодателя за участие в конкурса;
- ∇ Лицето има право на отпуск за участие в конкурса, независимо дали текущите задължения към частния работодател го позволяват.

С този закон държавната администрация получава възможност да прехвърли част от разходите по набиране на служители върху частния сектор.

.....

Конкурсна процедура

Чл. 10. (1) Административният акт за назначаване може да се предхожда от конкурсна процедура по този закон.

(4) За участие в конкурса не се изисква съгласие на работодателя, ако лицето е в трудово правоотношение, като кандидатът има право на неплатен отпуск за дните на участие в конкурса и до 2 дни за пътуване, когато конкурсът се провежда в друго населено място.

Постановление на Министерски съвет за изпълнение на държавния бюджет на Република България за 1999 г.

*Допълнение на постановление №75 от 15 април 1999 г.,
обн. ДВ, 27 април 1999 г.*

С решението на Министерски съвет 30 на сто от социалните помощи да бъдат в натура се изкривява конкуренцията между производителите, които, вместо да се конкурират да задоволяват най-добре желанията на потребителите, ще трябва да се състезават за държавни поръчки, където гаранциите за прозрачност са слаби.

.....

Чл.52 /1/ от 1 май 1999 г. до 30 на сто от ежемесечно преведените от републиканския бюджет целеви субсидии за социални помощи на общините по чл.10 от Закона за държавния бюджет на Република България за 1999 г. се изразходват за предоставяне на социална помощ в натура под формата на трайни хранителни продукти.

/2/ определя срок за договаряне с фирмите-производители на плодови и зеленчукови консерви, 14 дни от влизането в сила на постановлението.

/3/Министърът на труда и социалната политика определя реда за договаряне и предоставян на храната като социална помощ в натура.

За какво ” разлайваха” кучетата в пресата?

Закон за потребителите

Аргументи за :

- ∇ Контролът над качеството липсва вече девет години – още през 1992 г. бе премахнато задължението на Комитета по стандартизация да контролира БДС;
- ∇ Ще се изключи възможността за реекспорт – Майкрософт ще осигури нормални цени и локални версии на български език на своите продукти;
- ∇ Регламентираните права на потребителите са показател за развитието на пазарната среда – отговорностите принуждават субектите да реагират по-адекватно в пазарна среда;
- ∇ Поставя се край на монопола на държавата в ценообразуването на някои стоки. След отмяната на Закона за цените, които дава възможност на правителството да определя фиксирани цени, единствен начин за намеса на пазара, са правилата за ценообразуване.
- ∇ Законът ще ни доближи до Европа – той въвежда европейския модел на защита на потребителите;
- ∇ Изграждат се звена за защита на потребителите към общините, чиято задача ще бъде да консултират потребителите и за информират компетентните контролни органи за получени от тях сигнали за нарушения.
- ∇ Няма да има вече стоки убийци – 100 млрд.лв. глоба ще са налага над тях;
- ∇ Законът ще защити местните производители – повечето от вносните салами не отговарят на българските стандарти;
- ∇ Приемането на закон ще доведе до по-качествени стоки.

Закон за деноминацията

Аргументи за:

Аргументи против:

- ∇ Наредбите към закона за потребителите определят правилата на ценообразуване, не пазарните механизми;
- ∇ Независимо от отмяната на Закона за цените правителството пак може да ръководи цените на пазара противно на закона за защита на потребителите. Доказателство за това е, че фиксираните цени на тока и парното биха се запазили, ако беше приет закон за енергетиката;
- ∇ Държавата не може да изпълнява задълженията си по закона за защита на потребителите;
- ∇ Комисията за търговия и защита на потребителите не разполага към промишленото министерство със списък на издадените лицензи;
- ∇ В закона няма записан законов срок, в които нарушителите трябва да предоставят на контролните органи изискваните документи.
- ∇ Създават се нови правила за образуване на цените в държавните фирми поради отмяната на Закона за цените, които дава възможност на правителството да определя фиксирани цени на някои стоки;
- ∇ Създават се разходи за придобиване на стандарти според закона за защита на потребителите;
- ∇ Изготвя се закон, който засяга техническите изисквания към машини, съоръжения и потребителски стоки, които тепърва ще се пуснат в продажба;
- ∇ Изготвя се правилник за състава и дейността на комисията по търговия и защита на потребителите към министъра на търговията;
- ∇ Изграждат се комисии за защита на потребителите с 8 звена из страната;
- ∇ Стоките, които са били с фиксирани цени ще скочат – пример за това е бензинът;
- ∇ Законът не регламентира изцяло отношенията между производител и потребител – Топлофикация все още може да налага свои условия и да задължава да си й потребител;

Аргументи против:

- ∇ Създава се добре функциониращ пазар и държавни механизми за защита на потребителите;
- ∇ Отразява се необходимост-70%от банкнотите са за подмяна;
- ∇ Улеснява се търговията с акции на борсата - финансовата борса връща възможността за кросови сделки, с промени в правилника, които са приети от съвета на директорите; аргумент за промените са както деноминацията, така и стагнацията на борда; няма срок за подмяна на държавни ценни книжа;
- ∇ Избягват се допълнителни разходи – данъчните няма да искат тапия от специализиран сервиз, цената за пренастройване влиза в абонаментната такса;
- ∇ Положителен ефект от деноминацията в игралния бизнес – въвеждат се машини, които работят с монети;
- ∇ Технически е невъзможна отчетност на продажбите, извършени през първите пет дни;
- ∇ Деноминацията отлага търг на масовата приватизация -целта е да няма заявки в сегашните стойности, а паричните нареждания да са в деноминирани левове;
- ∇ Настъпва объркване в капитала на фирмите – борсата ще ползва служебно деноминиране, докато общите събрания на акционерите не вземат решение за премахване на трите нули от капиталите и промените не се регистрират;
- ∇ Преминава се към ново отчитане, трябва да се отпечата отчет на фискалната памет от нейното начало до датата на деноминацията, пренастройването е за сметка на фирмите;
- ∇ Разходват се средства за информационна кампания - разясняване на деноминацията /брошури на 8 езика на КПП-тата и хотелите/;
- ∇ Трябва да се изработвят указания от финансистите за пресмятане на авансовите вноски по ДОД, ДДС и акцизи за юли;
- ∇ Трябва да се създадат инструкции как да се проверяват касовите апарати, с които търговците отчитат оборота си;
- ∇ Подготвят се промени в данъчните закони/отпадането на трите нули и закръгляването/;
- ∇ Първичните дилъри трябва да издават нови сертификати при интерес от страна на собственика;
- ∇ Подготвят се счетоводни документи по новите стандарти;
- ∇ Регистрира се капитала в съда /подготовка на документи, изисквания на съдебната процедура/;
- ∇ Изготвят се нови договори - с деноминирани цифри на заплатите.
- ∇ Възможни са измами на пазара – комисията по търговията ще проверява търговците за обявяване на две цени;
- ∇ Променят се цените на лекарствата – поради закръглянето /някои ще поевтиният, а други ще поскъпнат/
- ∇ Поскъпва хляба – повечето консумативи, съпътстващи хлебопроизводството, се закръглят нагоре;
- ∇ Деноминацията е повод за поскъпване на газа – предложена е на комитета нова методика за образуване на цената на каза, която а важи след деноминацията;
- ∇ Поскъпват цените на основните стоки – с новите цени търговците се презастраховат;

- ∇ Деноминацията няма да извади скритите пари, защото те са в долари /информация от икономическия институт на БАН/;
- ∇ Създават се проблеми с отчитането поради старт на деноминацията от 5 юли – ако някой е ползвал болнични преди деноминацията, а представи документ за това след 5 юли, има опасност да не си получи парите, заради забраната разплащанията в нови пари по документи отпреди датата на деноминацията.